

Eszmélődések egy konferencia kapcsán...

Megújuló terek – Megújuló szolgáltatások: Országos konferencia a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtárban 2023. szeptember 25.

Az elmúlt évtizedekben Magyarországon elvértve kaptunk hírt arról, hogy új könyvtárak épültek volna, legfeljebb a művelődési házakkal történt összevonások következtében alakultak át könyvtári terek, vagy eredetileg egészen más funkcióban működő épületbe költözött be egy-egy könyvtári gyűjtemény. Így aztán kissé rezignáltan, talán irigykedve is hallottunk a külön-

böző konferenciákon a sikeres külföldi projektekről, pl. mostanában a világ legjobb könyvtárának tartott, 2018. decemberében megnyílt Oodi Könyvtárról (Helsinki Central Library Oodi).¹ Ugyancsak kicsit irigykedve, de a szakma iránti lojalitással kísértük figyelemmel az OSZK költözésével, majd, legalább egy megfelelő raktár építésével kapcsolatos híreket.²

¹ <https://finnorszag-unkari.hu/index.php/home/elet-finnorszagban/151-oodi-az-uj-helsinki-kozponti-konyvtar-oodi-helsingin-keskuskirjasto>; https://konyvesmagazin.hu/nagy/helsinki_oodi_konyvtar_olvasas.html – letöltve: 2023. szeptember

² <https://www.oszk.hu/hirek/elkeszultek-az-oszk-piliscsabai-raktaranak-latvanytervei>; <https://www.oszk.hu/hirek/piliscsaban-iosephinum-területen-epul-az-oszk-archivalis-raktara>; <https://www.oszk.hu/hirek/uj-archivalis-raktarepuletunk-muszaiki-atadasa> – letöltve: 2023. szeptember

Ami az egyházi könyvtárakat illeti: az egyes egyházi-felekezeti központokban, épületegyüttesekben történt felújítások, átalakítások, illetve az újonnan épült látogatóközpontok létrehozása vagy a rendelkezésre álló épületekből történt kialakítása kisebb-nagyobb mértékben érinthette a könyvtárat. Kutatószobák, raktári terek kialakítása, átalakítása történt (a teljesség igénye nélkül: Esztergomban vagy az OR-ZSE Könyvtárában), de emlékeztünk szerint csupán Pécsen, az Egyházmegyei Könyvtár költözhetett egy ugyan nem újonnan épült, de legalább a könyvtár céljaira átalakított épületbe.³ Szomorú eset miatt újult meg a Ráday Könyvtár a Ráday épületegyüttesben.

Egyesületi szinten a könyvtáráépítéssel témával 2007-ben foglalkoztunk, ugyan csak érintőlegesen, mégpedig az esélyegyenlőség, esélyteremtés, akadálymentesítés szempontjából jártuk körül új könyvtári terek esetleges ki- és átalakítását, ami – tekintettel arra, hogy könyvtáraink általában műemléképületben működnek – akkor sem volt és ma sem egyszerű kérdés, pedig a napjainkban egyre jobban érvényesülő minőségbiztosítási-minőségirányítási irányelvek szempontjából sem közömbös.⁴

A 2016-ban elindult, az egyházi könyvtárakat érintő szakfelügyeleti vizsgálatok során, amikor alapvizsgálatokat és a minőségi vizsgálatokat is végeztünk, szintén előkerültek az akadálymentesítési kérdések, és a felmérések futólag ugyan, de a raktári és szolgáltatási terekre, az esetleges rendezvényhelyszínekre és nem utolsósorban a munkakörülményekre is kiterjedtek, legalábbis az infrastrukturális körülményekre.⁵ Szintén előkerült a könyvtári terek átalakításának kérdése a Covid-járvány idején, amikor a pandémia lényegesen megváltoztatta, átalakította az életünket, munkakörülményeinket, minden más intézmény mellett a könyvtárak működését is.⁶

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a rendszerváltás utáni évtizedben a művelődési házak fokozatosan elsorvadtak, programjaik, működésük intenzitása és változatossága, színvonala legalábbis meg sem közelítette a korábbi időszakot. Jobb esetben a művelődési házak funkcióját részben átvették a könyvtárak, több helyen a két intézmény összeolvadt. Ezzel egy időben – részben a külföldi trendeket követve – a települési könyvtárak egyre inkább közösségi terekké, rendezvényhelyszínné váltak. A korábban közművelődésnek nevezett könyvtárak a legkülönbözőbb csoportoknak, kluboknak, szakköröknek és ezzel együtt változatos programoknak adtak helyet. A könyvtárak – a települési könyvtárak legalábbis – egyre kevésbé a klasszikus értelemben vett tudás-tanulás-központok, a tudásmegosztás helyei lettek, mint inkább a szórakozásé, a játszva tanulásé. Kreatív hagyományos (kézműves) és digitális alkotóműhelyekké (makerspace) alakulnak át, és a közösségi tudás (citizen science) központjaivá, felkarolva és támogatva különböző világméretű kezdeményezéseket, mint pl. teremtésvédelem (green library). Az ezzel járó építkezések – inkább a könyvtár tereinek átalakításáról van szó – nem voltak látványosak. A kisebb projektek azonban minden esetben a könyvtárosok ismert, mindig megújuló lelkesedését, kreativitását igazolják. Ha ezekhez még jó érdekérvényesítő képesség is társult a fenntartó felé, igazán a jó gyakorlatok, innovatív megoldások születtek.

Ezekre hallhattunk példákat a veszprémi konferencián, mely a települési könyvtárakra fókuszált. Benyomásaink alapján az ezekben a könyvtárakban történt átalakítások-átépítések az ifjabb felhasználói csoportoknak, leginkább a gyerekeknek és a fiatal felhasználóknak kedveznek, őket csalogatják be a könyvtárba.

³ <https://konyvtar.pecsiegyhazmegye.hu/rolunk/toertenet> – letöltve: 2023. szeptember

⁴ Esélyteremtés, esélyegyenlőség (műemléki) könyvtári környezetben. Akadálymentesítés-esélyegyenlőség a mozgáskorlátozott, a könyvtáros, a jogi szabályozó, a műemlékvédelmi szakember és az építész szemszögéből. In: EKE Hírlevél 2007/4. p. 11–12; http://eke.hu/sites/default/files/csatolmanyok/hirlevelek/iv_evfolyam/eke_hirlevel_2007_4.pdf

⁵ ÁSVÁNYI Ilona: Befejeződött a magyarországi egyházi – felekezeti könyvtárak szakfelügyelete. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 22 (2013/3); ÁSVÁNYI Ilona: Észrevételek az egyházi könyvtárak szakfelügyelete kapcsán. Beszámoló a teljesség igénye nélkül a 2009 és 2011 közötti időszakról in: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 21 (2012/6) 13–32; ÁSVÁNYI Ilona: A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006–2008 in: A könyvtári szakfelügyeletről. Tájékoztató a 2002–2008 közötti szakfelügyeleti vizsgálatok eredményeiről /szerk. Richlich Ilona – Bp.: OKM, [2009] – (A könyvtári rendszer stratégiai fejlesztése 4.) p. 52–61; ÁSVÁNYI Ilona: Szakfelügyeleti vizsgálatok. A magyarországi egyházi és felekezeti könyvtárak szakfelügyelete 2006 in: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 15 (2006/12) 22–29

⁶ KÖVÉCS Ildikó: Egyházi könyvtárosok a világjárvány második évében in: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 69 (2022) 195–203; ÁSVÁNYI Ilona-KÖVÉCS Ildikó: Ne veszítsétek el tehát bátor bizalmatokat. (Zsid 10,35a) Egyházi könyvtárosok és könyvtárak a pandémia második hullámában in: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 29 (2020/11) 10–28; ÁSVÁNYI Ilona: Nyugodt munkával keresve kenyerünket. Az egyházi könyvtárak a pandémia idején in: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 29 (2020/5) 3–18.

Országos konferencia a könyvtári terek átalakításáról, átépítéséről

Megújuló terek – Megújuló szolgáltatások címmel szervezett országos konferenciát a könyvtáráépítésről, a könyvtári terek átalakításáról és ezek hatásáról a könyvtári szolgáltatásokra a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár 2023. szeptember 25-én. A konferenciára invitáló meghívóban ezt olvashattuk: „A könyvtárak világában ritka az a lehetőség, hogy minden funkciónak megfelelő új épületbe költözhessenek. Azonban a kor elvárásainak, a társadalom változásainak mindig igyekszünk megfelelni és rugalmasan változni, változtatni. Az új vagy megújuló szolgáltatások mindig változásokat hoznak a befogadó épületen belül is. A lehetőségek szűkek. Hol egy pályázatnak köszönhetően nagyobb anyagi támogatással, hol önerőből, de mindig meg kell oldani a szolgáltatást befogadó helyiségek átalakítását. Ehhez néha lehetőségünk adódik szakember, belső építész segítségét is igénybe venni, néha csak a könyvtáros saját kreativitására támaszkodhat. Tervezett konferenciánkkal célunk az ország könyvtárosai számára megmutatni, milyen lehetőségeik vannak. Igyekeztünk néhány jó példát összegyűjteni megyei és kisvárosi könyvtárakból, miként is lehet megújulni, megszépülni, az újdonságok számára megfelelő elrendezést kialakítani. Nagyon jó

minták vannak a kreativitásra. Célunk bemutatni, hogy a változás jót hozhat, ha időben és bátran lépnek a könyvtárak. A használói igények nagyon gyorsan változnak. Lépést kell tartanunk velük, ezért is szükséges, hogy tereinket is rugalmasan építsük, tervezzük.”

Baranyai Tamás, az Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatója köszöntőjében arról szólt, hogy a változó világunkban folyamatos kihívást jelent az, hogy a könyvtárak képesek-e megújulni, és hogyan tehetnék ezt. A könyvtárak finanszírozási nehézségei ismertek; a fejlesztésre leggyakrabban nem kapnak (elegendő) anyagi támogatást, éppen ezért igen nagy szükség van a könyvtárosok elkötelezettségére és kreativitására, hogy a szolgáltatások megfeleljenek korunk követelményeinek, hogy képesek legyenek megszólítani a legszélesebb felhasználó csoportokat.

Első előadóként **Liskáné Fóthy Zsuzsanna,** a Gödöllői Városi Könyvtár igazgatója beszélt könyvtára új könyvtári közösségi és szolgáltatási tereiről *Miénk itt a tér!* címmel. Elmondta, hogy az elmúlt években azt tapasztalják, hogy a lakásunk és a munkahelyünk után a könyvtár a harmadik otthonunk, mely egyre inkább a közösségi együttlét színterévé válik. Éppen ezért fontos kihívás, hogy ennek megfelelő új tereket alakítsanak ki, illetve a funkciójukat veszített tereket az új igényeknek megfelelően átépítsék. Gödöllőn ezt a munkát egy felmérés előzte meg, melynek elemei a használói visszajelzések, a statisztikai adatok és az

igényfelmérés volt. Ezek alapján készítették el azt a térátalakítási és szolgáltatási tervet, melynek nyomán elindult egy ifjúsági tér, zöld udvar és terasz kialakítása. Az új terek a legkülönbébb alkotó (pl. varrószoja, sütőde, könyvkötészet, 3D tervezés) és rekreációs (pl. jóga, társasjáték) tevékenységnek adnak otthont.

Utána **Kertész Zoltán**, a Békés Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese szólt *Közös tervek, közös alkotás* címmel a makerspace kialakításáról. A makerspace a digitális kézművességnek otthont adó közösségi tér, digitális közműhely, ahol az előállítás élményén túl fontos szerepe lehet az innovációnak, a gyakorlatias tanulásnak és tudásmegosztásnak. Hazánkban Békéscsabán jött létre az első ilyen alkotói tér, 2017-ben. Az első projektek a 3D nyomtatás-képzés, skool pilot projektek számára helyszín biztosítása, robotika bemutatók szervezése, Code Week események megrendezése, digilabor létrehozása voltak.

A délelőtti harmadik előadást **Czakóné Gacov Katalin**, a szolnoki Verseyhy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény igazgatója tartotta, *Tiéd a tér* címmel. A nemcsak könyvtárként, hanem ahogy a nevében is szerepel, közművelődési intézményként is működő épületet egy IFI-TRENDI könyvtárrá alakították át, a 14-25 éves korosztály számára, melyben egy T-ZÓNA is működik a 10-14 éves korúaknak. Ez a könyvtár nem annyira a tanulást, mint a szórakozást biztosítja, vagy akár a szórakozva (játszva) tanulást. A terek és programok elnevezése beszédes: Krimtükör, Fantasy, Szerepjáték-klub, Gamer-sarok, KreaTini kreatív klub, Társasjáték klub, Filmes klub, Anime zone. A rendsze-

res csoportfoglalkozások mellett időről időre tartanak egyéb programokat is, pl. Tini Quizday, Relaxnapok. A délutáni szekció első előadója **Tomasovszki Anita**, a nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár igazgatója volt, aki *Szubkultúra a könyvtárban, a KépregényTár kialakítása* című előadásában beszélt egy különleges gyűjteményrész létrehozásáról és működtetéséről. Ez utóbbihoz hozzátartozik, hogy havonta szerveznek egy rendezvényt, melyen jeles képregényrajzoló és grafikusok mutatkoznak be, ezen kívül képregényrajzoló tábor is szerepel a programjaik között.

Ezután **Décsey Sándor**, a tapolcai Wass Albert Könyvtár és Múzeum igazgatója mesélte el a tapolcai városi könyvtár történetét, hogy felnőtt és gyerek-könyvtár hogyan talált otthonra az egykori pártházban (*Egy pártház átalakulása*).

Végül a vendéglátó könyvtár vezetője mesélt a Veszprém megyei könyvtárban kialakított ifjúsági közösségi térről, a ZUG-ról (*Korunk hősei – egy „lovagterem” megújulása*) és a konferencia résztvevői meg is nézhették a könyvtár felújított épületrészét, új helyiségeit. A lovagterem méreteinek és boltíveinek, árkados elrendezésének köszönheti a nevét, valójában egy magtár volt, a püspökségi jószágkormányozóság épülete. Most egy digitális labor, előadóterem, és két játéktér működik benne.